

CEHENNEM

EILEEN MYLES

Bir Şairin Romanı

Çeviri: SEDEF İLGİÇ

♥ can
roman

EILEEN MYLES

CEHENNEM

BİR ŐAIRİN ROMANI

Inferno: A Poet's Novel, Eileen Myles

© 2015, Eileen Myles

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Eylül 2018, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Aylin Samancı, Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3850-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750738500

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

EILEEN MYLES

CEHENNEM

BİR ŐAIRİN ROMANI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Sedef İlgiç

♥can

EILEEN MYLES, 1949'da Massachusetts'in Cambridge kentinde işçi sınıfından bir ailede dünyaya geldi. Çağdaş edebiyatın bilgisi ve sezgileri en kapsamlı olan ve en huzursuz entelektüellerinden biri diye tanımlanan şair ve yazar Myles'in yirmiden fazla şiir, roman, öykü, kurgu dışı kitabı, opera librettoları, oyunları ve performans metinleri var. Myles'in ilk kitabı *The Irony of the Leash* (Tasmanın İronisi) 1978'de teksir makinesiyle basıldı. Yazar, ilk öykü derlemesi *Chelsea Girls'de* (Chelsea'li Kızlar) geleneksel noktalama ve büyük harf kurallarından vazgeçtiğini gösterdi. *Sappho's Boat* (Sappho'nun Teknesi), *Bread and Water* (Ekmek ve Su), *Cehennem (Bir Şairin Romanı)* gibi romanlarının yanı sıra, *Skies* (Gökler), *I Must Be Living Twice* (İki Kez Yaşıyorum Sanki) adlı şiir kitapları var. Myles'in yaşamıyla örtüşen bir şairi anlatan *Cehennem (Bir Şairin Romanı)*, 2011 Lambda Lezbiyen Romanı dalında ödül aldı.

SEDEF İLGİÇ, 1988'de İstanbul'da doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olduktan sonra Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler programında yüksek lisansını tamamladı. Yayıncılık sektöründe editörlük ve edebiyat ajanlığı yaparken Yoko Ono, Muriel Rukeyser, James M. Cain, Stephen Chbosky'nin aralarında bulunduğu on beşin üzerinde yazarın kitabını İngilizceden Türkçeye çevirdi. Hâlâ kültür sanat alanında çalışmalarını sürdürüyor.

Michelle Tea için

“Alışmayı, dikkati dağınık olan da başarabilir.”¹

Walter Benjamin

1. *Pasajlar*, çev. Ahmet Cemal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2007. (Ç.N.)

İngilizce hocamın poposu öyle güzeldi ki. Yazı tahtasının başında durup önemli kelimelerden birini yazarken mükemmel ve dolgun görünüyordu. Belki gerçek belki de yanılsama. Kapıyı açtı. Bizim görmemiz için harfleri incelikle ama aynı zamanda bastıra bastıra yazarken kollarının ve elinin her hareketinde kıçığı belli belirsiz sallanıyordu. Daha önce hiç, bedeni olan bir kadının öğrencisi olmamıştım. İçimde yavaş, korkunç ve parıltılı bir şeyler oluyordu. Cennetin eteklerinin dibinde duruyordum. Hoca kapıyı açtı.

Eva Nelson'ın dünya edebiyatı dersini alanlar içinde Katolik okuluna gitmiş birkaç kişiydik. Kimse birbirinden o kadar farklı değildi; Filonun Kutsanması'na¹ katılıp töreni yuhalayarak ve bira içerek büyümüş, Kutsal Kalp'e² giden, Meryem Ana'ya karşı oyun oynayan on sekiz yaşında çocuklar. Sınıftaki kimse pek farklı değildi. Bana göre herkes aşağı yukarı Katolik bir dünyada yaşıyordu. Ancak biz başka hiçbir şey bilmeyenler... bizler özellikle göze batıyorduk. Aklımıza bir fikir, bizi

1. Akdeniz denizci toplulukları arasında yüzyıllar önce başlayan, çoğunlukla Katoliklerin sürdürdüğü bir uygulama. (Ç.N.)

2. Katolik kilisesinin bağlılık göstergelerinden biri. (Ç.N.)

heyecanlandırان bir fikir geldiğinde, “Şşş, şşt,” demeye başladık. Ufak yılan grubu gibi. “Rahibe,”¹ demeye çalışıyorduk. Rahibe, benimle ilgilenin lütfen. Bana söz verin.

Eva Nelson, Pirandello’yu öğretiyordu. Burada aslında dikkate aldığımız: Şimdi harika memeleriyle bize döndü. Biliyorum ki bir kadının öğretmenlik yaparken düzmeye başladığı gardırobu gündelik benliğinden kısmen ayrılıyor. Kendini dünyaya sergileme biçimi. Mesela dönemin ilerleyen zamanlarında hocanın Cambridge’deki evinde bir partiye gittiğimde koltuğunda kocasının gömleğiyle oturuyordu. Kocas, Gary adında, yakışıklı ve mesafeli bir gençti; Nelson soyadı onundu ve Eva onun gömleğini giyiyordu, memelerini neredeyse hiç göremiyordunuz; ama taba rengi ve şeftali rengi, soluk altın sarısı ve sanırım biri de bembeyaz olan ufak bir kazak koleksiyonu vardı. Genellikle güneş tonlarında giyiniyordu; soğuk renk yok, mavi yok. Gökyüzünün havadar kısımlarına benzeyen renkler değil, güneşin sıcak, uzak tonları; memeleri hemen önümdeydi, yüzüne bakıyor ve hayatta olduğumu hissediyordum.

Televizyonda en sevdiğim programlarda, her şeyin nasıl biraz daha ya da tamamen farklı olabileceğini o zamandan anlamaya başlamıştım; mesela bir adam günlük gazetesini almak için yirmi beş cent’i gazete bayisine fırlattığında para yalnızca diğer parlak bozukluklar üzerinden sıçradığı için kenarı üzerinde durabildi. Adam da o gün boyunca sokaktaki insanların, eşinin ve sekreterinin, hatta köpeğinin düşüncelerini duydu. Çılgınca bir durumdu bu ve ertesi gün bozukluğu yeniden fırlattı. Bak-

1. İngilizcede *sister*. (Ç.N.)

sana, dedi ona her gün gazetesini satan sıradan adam. Dün adamın biri aynısını yaptı, ben de... hey, o adam sensin. İki adamın yüzleri, gerçekten insani olan yüzleri büyüdü ve o zamana dek fark etmediğin müzik sustu. Hey, sen o adamsın. Evet, benim.

Çocukluğun gerçekten üstü örtülü bir yanı vardı. Sanırım rahibelerdi bu. Yarım litrelik dondurma kabına benzeyen şapkalarıyla, okulunun bahçesine ve cilalı parkelerine sürünen siyah, kalın, dalgalı elbiseleriyle rahibeler dünyayı ruh sağlığı ve Tanrı'yla kuşatırlardı. Kurallar, takvimi tepeden tırnağa kuşatmış, saati çepeçevre sarmıştı; gündüzün gökyüzü, tüm dünya kuraldan ibaretti, Tanrı'nın bildiği kurallardan, derdi rahibeler.

Eva Nelson'ın müthiş memeleri, derslerde anlattığı modernlik, çıkış bulunmaması, müphemlik, güvensizliğin yükü konularının ve başka bir şeyin gerçekleşme ihtimalinin; bunun, her şeyin bir rüya olma ihtimalinin üzerinde sallanırdı. Atılan bir bozukluk çoksesli bir neşe seli yaratabiliyorsa... belki o bir hayaldi. Bilmiyorduk, bilemezdik, durumumuz buydu.

Okuyacağımız bir sonraki kitapta, dedi, varoluşçuluğun üzerine bir süreliğine perde çekeceğiz; bu çok daha eski bir metin. Geleneğin bir parçası ama oldukça modern bir kitap, oldukça politik. Zekice konuştuğunda tatlı bir ışıltıya bürünüyordu ki her zaman zekice konuşuyordu. Bir deha değildi, insanı kelimelerle boğmazdı. Bizimle sadece kurtmuşuz gibi arkadaşlık kurmuştu ama kurtların iyi olduğuna ve öğrenebileceklerine de inanıyordu. Ama New York'luydu, Yahudiydi ve doğuştan zekiydi. Sarışındı. Yahudiler sarışın mıdır. Bilmiyordum. Çok daha fazlasını öğrenecektim. Bazen kazağı yeşile çalıyordu ama daha koyu bir renk olmuyordu.

Dante için dönemini anlatmanın gerçekten de tek

yolu şiirdi. “Cehennem” ciddi ölçüde şifreli bir şiir. Sansür değil bu, başka bir şey. Hiciv bile değil, bir alegori dönemiymiş Dante’ninki. İnançları, kilise penceresi misali şiirinin yapısına sabitlenmişti. Hocanın gözleri ışıldadı. Aman Tanrım.

Size bir ipucu da vereceğim. Her cümle düşünce-mizde yer edinebilsin diye konuşurken duraklıyordu. Aptal olduğumuzu düşünüyor falan değildi. Göz göze geldiğimizi hissedebiliyordum. Aptal değilsin Eileen. Beni tanıyordu. En güzel an da buydu. Herhangi bir olay hayatımı geri dönülemez şekilde değiştirmeden önce beni zaten tanıdığını hissediyordum. Bir salı öğleden sonrası Boston’da, Columbus Caddesi’nde, Salada Tea Binası’ndaki sınıfında oturuyordum ve beni gördü, kelimelerden önce, her şeyden önce. Durup sözcüklerin yetişmesine izin verirdi. Vaktimiz vardı.

Her birinizin birer Cehennem yazmasını istiyorum. Sınıf sızlandı. O yalnızca onun zamanı. Buysa sizin. Gü-lümsedi.

Artık bizimdi. Ona cehennemimi gösterecektim.

En zoru da eve gitmekti. Boston’a gerçekten de epey yakın olan Arlington’da yaşıyordum, ama muhtemelen buranın başka bir dünya olduğu hissine kapılırsınız. Ders-lerim için geldiğim ve sonra eve gittiğim pis şehirde tüm bu ışıklar zihnime akın edip çıkıyordu. Ya şu yeni tanış-tığım Lexington’lu kız Louise’in işi bitene kadar öylece vakit öldürür ya da metroya kendim binerdim. Eve doğ-ru yola koyulur koyulmaz bunalıma girerdim. Yani gelen kötü bir histi ve eğer trene binmek istiyorsam bekleme-liydim, ya his o anda kokuşuyordu ya da üzgün dönüş yoluna koyuluyordum.

Boston mantıksızdı. Arlington Sokağı, camdan, ka-

ranlık kiliselerle baştan aşağı yüksek ve parlaktı. Park So-kağı'na giden bir vagona atla. Metro duvarlarındaki siyah beyaz Boston çizimine bakarak orada dur. Boston, Boston için değildi. Neden bulunduğu yerin resmine bakmak isteyesin ki. Boston dışarı bakıyordu. Bir yer falan değildi, bana öyle gelirdi. İnsanlar buraya geliyordu.

Vagondaki herkes yaşlı ve yorgundu. Parkta inmek, her adım suyun altında gibi çok zor, kırmızı hata aktarma yaparak Harvard Meydanı'na gitmek için durup beklemek. Arlington'a giden otobüs en büyük bozgundu. Üniversiteyle hiç ilgisi yoktu. Otobüs, tüm hayatım boyunca yaptığı gibi itfaiyeyi geçerek Gordon's Mobilya Mağazası'nın köşesinden dönerdi. Çocuk gibi ve aklında türlü türlü fikirle Swan Meydanı'ndan yukarı yürürdüm. Bir ışıktım.

Ailem kalpsiz kedilerle yaşamaya benziyordu. Odaya girdiğinde biri sana dönerdi. Ah sensin. Böylece kendi başıma kalıp çalışabileceğim geceyi bekledim.

O ışığı açık mı bırakacaksın? Annem üzerinde gece-liğiyle bana gözlerini kısarak baktı. Bir süreliğine dedim. Bunun benim masam olduğunu bilmiyor muydu? Masa beyaz ve kahverengiydi, kahverengi formikadan, havalı. Bazen umutsuzluğumun son raddesinde yanağımı sanki başka biriymiş gibi masanın üzerine koyarım. Zihnimi uyandırmak ve sevmek isterim. Kahverengi sahte ahşaptı, üzerinde pek de iyi olmayan elmaların durduğu bir sepet vardı; orada, öncelikle dünyanın içindeki, öğrencilik gecemdeki masamın başına oturdum, elmaları yedim, sade bir kahve yaptım, düşünecektim.

Demek bir şiir yazmam gerekiyordu. Dante, *terza rima* denilen, her kıtanın üç dizeden oluştuğu şeyi yapmıştı. Ve sonra tabii ki tüm o uyak olayı vardı. Lisedeyken herhangi bir şey hakkında şiir yazabiliyordum, yapa-

bildiğim bir şeydi işte. Şu soytarıya benziyordum, bunu yapabildiğimi söyleyerek etrafta dolanıyordum ve çocuklar benden bir şiir okumamı istiyordu. Peki ya şu kız? İzci forması içinde, yolun karşısındaki kızın birinden bahsediyorlardı mesela. İzci kız, izci kız yeşiller içinde/asla müstehcen bir şey düşünme...

Bunun neden bu kadar zor olduğunu anlamıyordum. Tüm Katolikler gün boyu, sabah akşam tespihleriyle iç ve dışı sayıp ölçmüyorlar mıydı? Şiir muhtemelen şimdilerde farklıydı. Çünkü Eva Nelson tüm dünya hakkında düşünüyor. Demek ki içine Eldridge Cleaver'ı ve bir tür pislik olan Teddy Kennedy'yi koyabilirim, böylece kimseyi yalnızca Katolik diye sevmediğimi ona anlatmış olurum. O kadar basit değilim. William F. Buckley zeki sayılır...

Ama şiir. Coşku verir. Yazmak her zaman zor kısıymıydı. Kâğıt öyle yumuşak ve yapışkandı ki daksille düzeltilmiş ufak alanlar, üzerinde ufak harflerin uçtuğu sayfadan daha iyi görünüyordu. Sanırım daha önce daktiloda şiir yazmamıştım, Royal makinemin şaryosu kaydığından sol başa dönmek çok zordu.

Ancak haritasını çıkardığım ve parmaklarımı da saymak için kullandığım için biliyordum, şiir oturdu ve kulağa hoş geldi, şair yorgundu, ben yorgundum, tüm gece ayaktaydım.

Eileen, yatmadın mı?

Herkesi cehennemlerini Eva Nelson'un masasına bırakırken gördüğümde biraz kafayı sıyrılmış gibi hissettiğimi hatırlıyorum. Kompozisyonlarını yazmışlardı. Ah Tanrım. Yanlış bir şey mi yapmıştım? Oyun oynamak benim için kolaydı, yıllardır yaptığım şeydi. Ne zaman okulda bir şeyler çizebilir, yazabilir ya da oynayabilirsem

bunu yapardım, özel bir proje. Rahibeler biraz geç anladığımı farz ediyorlardı, aptal biri sessizse farklı olmasına izin verilirdi, okulu bırakmamı gerektirecek kadar başarısız da olmazdım.

Eğer özel bir şey yapmışsanız zaman durur ve hayal kurabilirsiniz. Büyümekle ilgili nefret ettiğim şey, herkesin uyanmanı ve dikkatini vermeni beklemesi. Ben yalnızca endişe ederdim, sürekli endişe ederdim ki bu gitgide kötüleşirdi. Okul kitaplarla ilgili olabilirdi, senin işinse düşünmek ve hayal etmek, bu bana epey umut verdi ama yanılmıştım. Kendimi kötü hissettim ancak Louise'in Chevrolet Corvair'inde Fresh Pond'un etrafından dönüp 2 No'lu otoyolda giderken hiç bundan bahsetmedim, evdeydim.

Pekâlâ, diye gülümsedi Eva Nelson, bugün özellikle mutlu görünüyordu. Arada sırada boynuna madalyon takardı, bugün birini takmıştı. Bir anlamı olmalı diye tahmin ettim. Memelerini ayırıyordu, bakamadım. Yine de bir anlamı vardır. Hâlâ birileri içeri giriyordu. Bir sırrı, bir sürprizi varmış gibi görünüyordu. Söyleyecek güzel bir şey. Sessizdim. Sınıfla birlikte hareket ettim. Bahar gelmişti.

Bugün ödevlerinizi geri veriyorum. İçlerinden bir kısmı çok etkileyiciydi. Siyasi görüşünüz hakkında artık kesinlikle bir fikre sahibim, içinde bulunduğumuz an Dante'nin yaşadığı zamandan çok daha karmaşık, sanırım hepiniz onu bildiğimiz dünyaya uyarlamak için elinizden geleni yapmışsınız. Bence bu zordu. Bize takılıyor gibiydi. Bazıları şakaya katılıyorlar gibi güldü. Asla onlar değildim. Ama çok şey hissettim.

Biriniz gerçekten bir şiir yazmış. Eileen, onu sınıfa okumama izin verir misin?

Hayatta tam anlamıyla boğulduğumu hissettiğim

anlar var. Birçok olasılıkla dolu bir anda, anlamanın imkânı bulunmayan bir olasılık karşısında bocalıyorum. Kendi açımdan bakıyorsun, nefes almaya, oturmaya devam ediyorsun; diğeri insanlar çevrende. Bir ya da ikisi gülümsüyor ve dönüyor. Tanıdığın insanlar. Arlene'in bile dünyamın gözler önüne serildiğini biliyormuş gibi Leena'ya yöneldiğini hatırlıyorum.

Sonunda eve gidecektim. Arlington'da akşam yemeği yiyecektim, ağabeyim ve ablam odaya girdiğimde, ah gelmişsin, diye bana döneceklerdi. Kendimi kanepeye atar, en sevdiğim şarkılara eşlik ederdim. Gözlerimi kapatırdım. Şarkılara eşlik ederdim. Belki üniversiteye giderdim. Bu hafta sonu sarhoş olur, hoş biriyle tanışır muhtemelen onunla çıkardım. Öpüşmeyi çok severdim. Sarhoş bir kucaklaşmada kaybolmayı severdim. Başka biri, ona dönüşebileceğimi hissetmek, umarsızlık ânında kaybolmak. Bir kadın bir gün beni öpecekti. Bunu bile hissediyordum. Belki de her zaman Boston'da yaşayacaktım. Seyahat edecektim. Hayatım değişecekti. Hayatımın tüm ayrıntıları tamı tamına doğru sıradaydı yine de aralarında yuvarlanıyordum, sanki devasa bir dalga bana çarpmış gibi düzensiz ya da gemiden atılmışım ve uyanmış mıyım rüya mı görüyorum ya da ölü müydüm bilmiyorum, hayır, konuşmadım.

Nasıl okuduğunu hatırlamıyorum. Beni okuduğunu hatırlıyorum. Şiirimi okuduğunu hatırlıyorum. Yazdığım bir şeyi, pırl pırl bir sayfayı, Swan Meydanı 33 numaradaki mutfak masasında duran üzgün daktilodan çıkmış, benim sayfamı elinde tuttuğunu hatırlıyorum. Daktiloyu babam vermişti bize, henüz benim bile değil, bizimdi, ailenindi. Evden ayrıldığımda benim olacaktı. Şimdi gitmiştim, onu yanımda götürürdüm ama şimdi Eva Nelson orada durup cehennemimi okurken sınıftaki herkes oturup dinledi. Dalgalar art arda çarpıyordu.

İlk defa koruda durduğumda kendimi değiştirdim. Gömleğimi çıkardım ve hiç kimseye dönüştüm; isimsiz, cinsiyetsiz, yalnızca bir arazide bir köpekle etrafta gezinen bir canlı. Bana bunu sanat getirdi.

Şair ve yazar Eileen Myles'ın, "İngilizce hocamın poposu öyle güzeldi ki," cümlesiyle başlayıp, "İncelik sahibi olmayı sahiden öğrenebilirsin. Ve bu cennettir," cümlesiyle noktalanın kitabı, okurların belleğinden uzun zaman silinmeyecek çarpıcı bir yapıt. Otobiyografik nitelikteki roman, punk akımının altın çağında New York'un bohem çevresinde genç bir kadın yazarın bir yandan cinselliğini, diğeri yandan da yaratıcı gücünü keşfedişinin öyküsünü aktarıyor.

Bir başka Amerikalı kadın şair Rae Armantrout'un, "Yaşam ile şiirin yekvücut olduğu, utanç ile ihtişamın bütünleştiği bir füg tınısı taşıyor," dediği *Cehennem*, bize bir şairin nerelerden gelebileceğini gösteriyor; bunu yaparken de şiir ile romanın nasıl yoğrulabileceğinin mükemmel bir örneğini oluşturuyor.

